

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-13>

УДК 657.1:658.012

АВТОМАТИЗАЦІЯ АУДИТУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД

AUTOMATION OF THE AUDIT OF FINANCIAL STATEMENTS DURING THE WAR PERIOD

Бурак Маркіян Павлович

аспірант,

Національний університет «Львівська політехніка»

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-3278-3590>**Яремко Ігор Йосафатович**

доктор економічних наук, професор,

Національний університет «Львівська політехніка»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3556-0609>**Burak Markiiian, Yaremko Igor**

Lviv Polytechnic National University

Стаття присвячена актуальним питанням оптимізації робочих процесів при здійсненні аудиторських перевірок фінансової звітності. Підвищення ефективності роботи аудитора, зокрема в умовах воєнного стану. Зменшення впливу воєнних дій на аудиторську діяльність в Україні. Таким чином, від сучасного аудитора, вимагається значно більше знань про інформаційні системи та їх використання в аудиті, порівняно з довоєнним періодом. Використання автоматизованих програмних продуктів є надважливим і задає темп розвитку бізнесу, він передбачає застосування комп'ютерної техніки та комп'ютерних програм при проведенні контролю та аудиту. Для захисту персоналу фірми це надає можливість на сьогодні мінімізувати ризики, котрі викликані воєнними діями. Застосування комп'ютерних програм не змінює мети проведення аудиторських процедур, проте суттєво впливає на способи і порядок проведення цих процедур, а тому впливає на методологію аудиту.

Ключові слова: аудит, воєнні дії, фінансова звітність, автоматизація, аудиторські перевірки.

The article is devoted to topical issues of optimizing work processes during the audit of financial statements. Improving the efficiency of the auditor's work during the audit, in particular under martial law. Reducing the impact of military operations on audit activities in Ukraine is caused by the armed aggression of the Russian Federation. The main computer products that can potentially be used in the audit of financial statements are considered. Proposals for automation of the audit of provision are given The subject of the study is theoretical, methodological and practical aspects of automation of audit activities. Improving the efficiency of the auditor's work, in particular in martial law. Reducing the impact of military operations on audit activities in Ukraine. The intensive development of computer technologies has given a corresponding impetus to the formation and, as a result, to the improvement of organizational methods of audit in the context of the use of computer information systems. Thus, a modern auditor requires much more knowledge about computers and computer audit than in the pre-war period. And since the business processes of the vast majority of enterprises depend on information technology (IT), the software and hardware components of information systems are of paramount importance in the exercise of control both within enterprises and in the process of preparing public financial statements. In order for enterprises to fully utilize the new opportunities that computers can offer, it is important that their computer systems are controlled and reliable. And auditors are required to confirm this. The use of automated software products is crucial in and sets the pace for business development, and involves the use of computer hardware and computer programs in control and audit. To protect the company's personnel, this makes it possible to minimize the risks caused by the war. The use of computer programs does not change the purpose of the audit procedures, but it significantly affects the methods and procedure of these procedures, and therefore affects the audit methodology.

Keywords: audit, military operations, financial statements, automation, audits.

Постановка проблеми. В умовах нестабільності економіки та зростання обсягів інформації, що обробляється, автоматизація аудиту фінансової звітності стає все більш актуальною. Традиційні методи аудиту, засновані на ручному зборі та аналізі даних, стають все більш трудомісткими, затратними та не дають можливості вчасно реагувати на ризики та шахрайство.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Автоматизації аудиту фінансової звітності у наукових публікаціях приділяється недостатньо уваги. Так в працях, присвячених розробці та використанню інформаційних систем в аудиті фінансової звітності, таких науковців, як В. М. Гужва, В. В. Дик, Н. Н. Єрмошкін, В. Ф. Ситник, М. І. Татарчук, А. О. Тарасов, Г. А. Титоренко, Івахненко С. В. розкриваються питання автоматизації аудиту лише поверхнево.

В фахових та нефахових інтернет-виданнях публікуються статті фахівців-практиків Т. Богатової, К. Закалінської, А. Кушнарева, Н. Тартаковської, Т. Третякової, О. Шафростова та інших, в яких розкриваються деякі аспекти автоматизації аудиту та описується робота конкретних програмних рішень.

Виклад основного матеріалу дослідження. Після початку повномасштабного російського вторгнення та запровадженого воєнного стану на території України було обмежено роботу більшості надавачів публічних послуг, зокрема проведення аудиту фінансової звітності.

Автоматизація аудиту фінансової звітності – це складний процес, який вимагає від аудиторських фірм та їхнього персоналу спеціальних знань та навичок. Однак, якщо вона проведена правильно, вона може принести аудиторським фірмам значні переваги.

Автоматизована система збору та обробки даних має на меті допомогти аудиторам швидко, чітко та ефективно збирати необхідну інформацію для виконання поставлених завдань. Програмний продукт може бути використано для автоматичного завантаження даних з бухгалтерської системи клієнта.

Автоматизоване виконання розрахунків допоможе аудиторам уникнути помилок при виконанні складних розрахунків.

Наприклад, аудиторська спеціалізована програма може бути використана для автоматичного розрахунку амортизації або визначення коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості.

Автоматизований аналіз даних може допомогти аудиторам виявити потенційні порушення або помилки. Аудиторська програма може бути використана для автоматичного порівняння даних з різних джерел або для виявлення аномалій.

Автоматизоване складання звітів може допомогти аудиторам швидко та ефективно скласти аудиторські звіти.

Наприклад, аудиторська програма може бути використана для автоматичного заповнення аудиторських форм або для створення візуальних діаграм та таблиць.

Автоматизація аудиту є важливим трендом, який продовжувати розвиватися в майбутньому. Вона може допомогти аудиторським фірмам підвищити свою ефективність та якість, а також розширити спектр своїх послуг [2; 4].

Необхідно зазначити, що аудиторська програма має враховувати специфіку та особливості здійснення аудиторської перевірки кожного з клієнтів.

Саме тому цей продукт повинен бути гнучким, мати розвинені засоби контролю операцій та зв'язок на рівні баз даних із бухгалтерськими програмами, а також, безумовно, програма має бути проста у використанні та підходити різним аудиторським фірмам і аудиторам.

Така програма дозволять суттєво знизити затрати часу на аудит та дадуть змогу значно підвищити якість та прозорість здійснюваних процедур.

У країнах партнерів, де аудиторська діяльність на сьогоднішній день є досить розвинутою та відіграє значну роль в економіці та контролі, існує велика кількість різноманітних аудиторських програмних продуктів, які застосовуються в процесі проведення аудиту [7].

Враховуючи обсяги та особливості діяльності, провідними аудиторськими фірмами активно розробляються спеціальні інформаційні системи, орієнтовані на внутрішню регламентацію аудиторської діяльності із застосуванням внутрішньо фірмових стандартів.

Для наочного прикладу можна розглянути канадський продукт CaseWare, котрий використовується на вітчизняному ринку аудиторських послуг із 2018 року.

CaseWare – це один із можливих комплексних програмних забезпечень для аудиту, який може бути використаний як інструментів здійснення окремих процедур для підвищення ефективності та якості роботи аудитора.

Цей продукт є одним із тих які можна використати, проте список не є вичерпним, подання наступної інформації має ознайомчий характер.

В Залежності від клієнта і обсягу роботи вибирається 1 із 6 шаблонів, які наповнені переліком робочих документів та процедур для успішного виконання.

На рис. 1. «Список оптимізатора у діалоговому вікні Case Ware» висвітлено перелік питань щодо нового клієнта, відповівши на які програма скоригує вибраний нами шаблон для подальшої роботи.

Оскільки в залежності від типу завдання і специфіки роботи конкретного клієнта виконання окремих процедур не матиме доцільності для виконання. Починаючи від моменту прийняття клієнта необхідно окреслити елементи котрі ми будемо ігнорувати, або вважати такими, що є не суттєвими.

На рис. 2 «Адміністратор документів у діалоговому вікні Case Ware» зображено перелік секцій із різними вкладками та документами, котрі необхідно заповнити на різних етапах виконання завдання.

Обов'язково необхідно заповнити всі дані про клієнта так як це відображено на рис. 3. «Властивості аудиторського завдання у діалоговому вікні Case Ware».

На рис. 4 «Виявлення ризиків у діалоговому вікні Case Ware» відображено один із низки документів котрі аудитор буде заповнювати вибираючи у розділах адміністратора документів.

Цей документ представлений у формі опитувальника для виявлення потенційно власливих ризиків котрі наявні або можуть бути наявні у клієнта, що допоможе аудитору для здійснення інших процедур на етапі планування.

Наданий момент думка про цей продукт є різною, надалі зібрані відгуки від користувачів на фінансових та ІТ платформах як: FinancesOnline, Trustpilot, Capterra, Gartner [8; 9].

Превагами CaseWare стане:

– Ефективність: CaseWare автоматизує багато рутинних завдань, це дозволить аудиторам зосередитися на особливо складних аспектах аудиту. Це може призвести до значного підвищення продуктивності та скорочення часу, необхідного для проведення аудиторських процедур.

– Якість: CaseWare містить вбудовані контрольні процедури, які допомагають аудиторам забезпечити якість їхньої роботи. Це допоможе зменшити ризик помилок та шахрайства. Вбудований контент і методологія. Caseware містить вбудовані шаблони, методології та процедури, які відповідають міжнародним стандартам аудиту [8].

– Гнучкість: CaseWare є масштабованим і адаптивним програмним забезпеченням, яке може бути налаштовано відповідно до потреб конкретного аудитора або аудиторської компанії. Це робить його придатним для широкого спектру аудитів, від невеликих підприємств до великих міжнародних компаній. Можливості для мережевих аудиторських

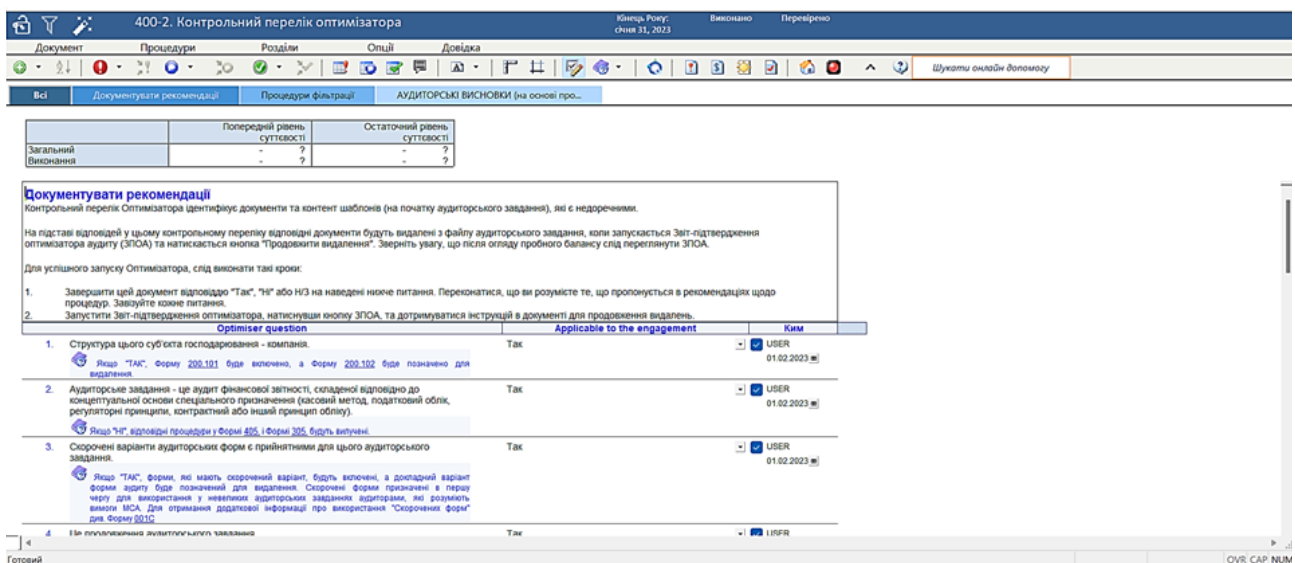

Рис. 1. «Список оптимізатора у діалоговому вікні Case Ware»

Джерело: аудиторська програма CaseWare URL: <https://caseware.com>

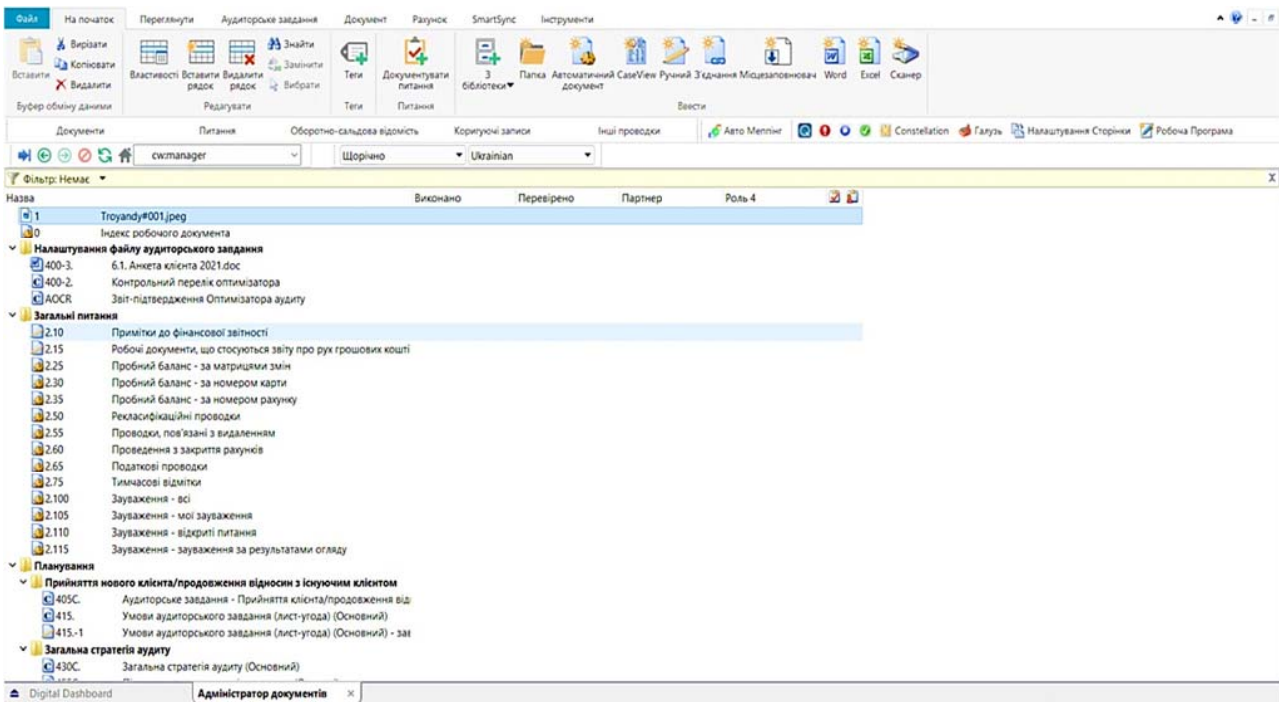

Рис. 2 «Адміністратор документів у діалоговому вікні Case Ware»

Джерело: аудиторська програма CaseWare URL: <https://caseware.com>

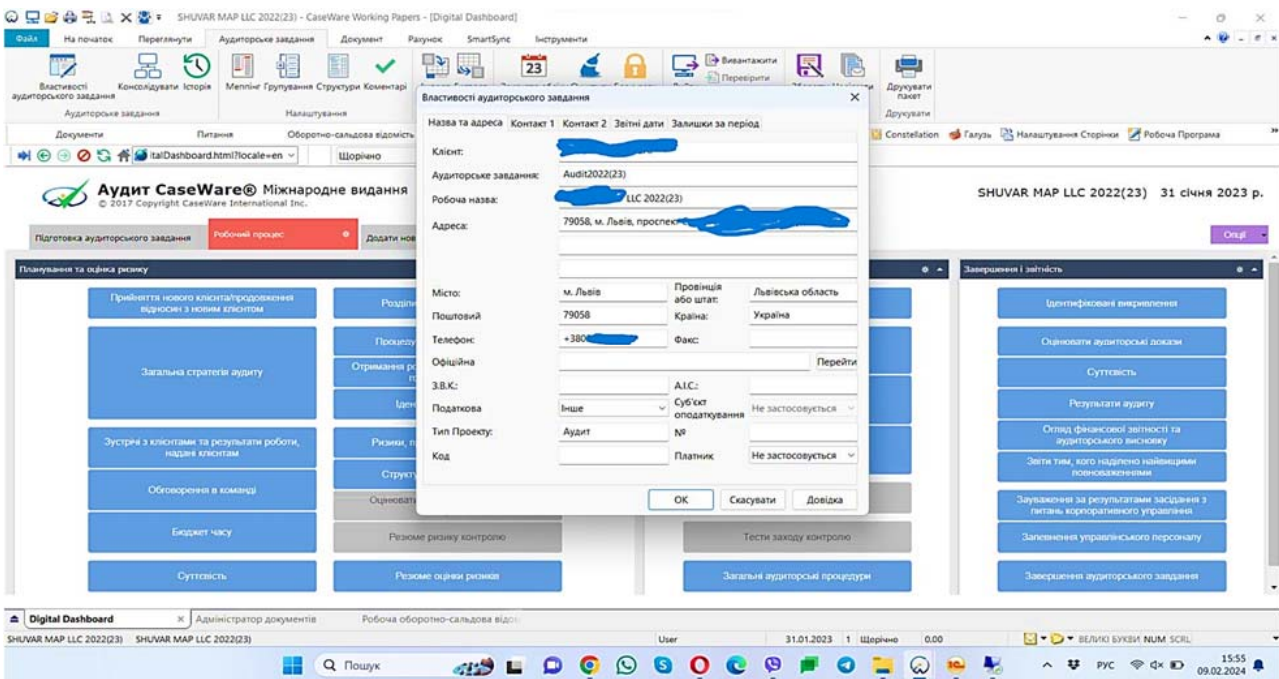

Рис. 3 «Властивості завдання у діалоговому вікні Case Ware»

Джерело: аудиторська програма CaseWare URL: <https://caseware.com>

ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ

компаній. Caseware пропонує спеціальні можливості для мережеских аудиторських компаній, які дозволяють їм легко обмінюватися інформацією та координувати свою роботу.

Недоліками CaseWare можуть виявитися [9; 10]:

- Вартість: CaseWare є платним програмним забезпеченням, і його вартість може бути значною для невеликих аудиторських компаній.

- Необхідність навчання. Caseware є складним програмним продуктом, який вима-

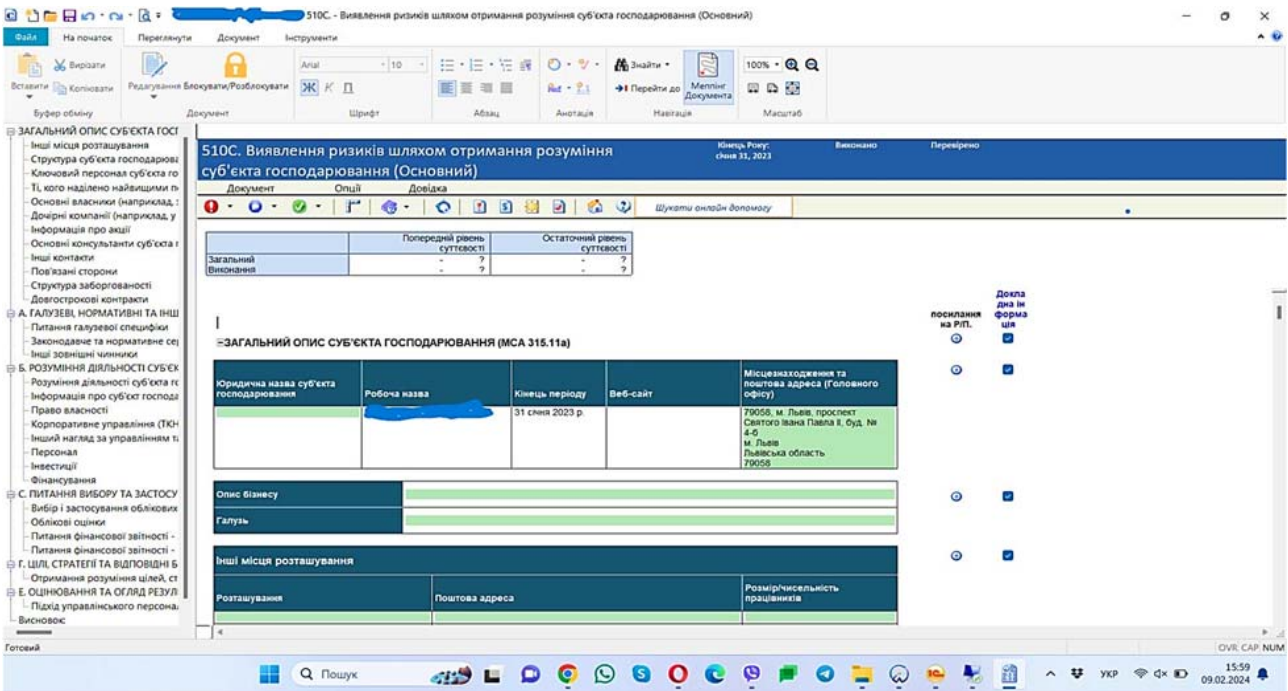

Рис. 4. «Виявлення ризиків у діалоговому вікні Case Ware»
 Джерело: аудиторська програма CaseWare URL: <https://caseware.com>

гає навчання. Це може бути недоліком для аудиторів, які не мають досвіду роботи з аналогічними продуктами.

– Залежність від інтернету: Деякі функції CaseWare вимагають доступу до Інтернету, що може бути проблемою для аудиторів, які працюють у віддалених районах.

– Необхідність підтримки. Caseware вимагає підтримки з боку постачальника. Це може бути недоліком для аудиторських компаній, які не мають власного штату програмістів або системних адміністраторів, крім того її неможливо адаптувати до конкретної аудиторської служби, тобто на відміну від бухгалтерських програм не є гнучкою [11].

CaseWare є потужним і багатофункціональним програмним забезпеченням для аудиту, яке може принести значні переваги аудиторам. Однак його вартість, складність та залежність від інтернету можуть бути недоліками для деяких аудиторів.

Підсумовуючи все вище написане можна окреслюємо загальні висновки:

Автоматизація рутинних завдань, таких як підготовка документів, аналіз даних та проведення тестів спрощує роботу аудитора та економить його час. Це може звільнити час аудиторів для більш складних завдань, таких як оцінка ризиків та розробка аудиторського плану.

Використання вбудованих контрольних процедур для забезпечення якості аудиту, що може попередити аудитора про можливі помилки або шахрайство.

Створення звітів та діаграм, які допомагають аудиторам візуалізувати свої висновки. Це може зробити аудит більш ефективним і зрозумілим для користувачів.

Автоматизація аудиту фінансової звітності має значний потенціал для підвищення ефективності, якості та об'єктивності аудиту. Незважаючи на певні проблеми, пов'язані з впровадженням автоматизованих систем, їх вирішення дозволить зробити аудит більш доступним, надійним та корисним для всіх учасників економічного процесу.

Слід зазначити, що на сьогоднішній день немає потужного інструменту, який би дозволив повністю автоматизувати аудит. Це пояснюється рядом недоліків системи автоматизації аудиту. Враховуючи наведені недоліки системи автоматизації аудиту, можна сформулювати вимоги до програмного забезпечення аудиту: наявність ефективних засобів контролю операцій, гнучкість, ергономічність, тісний зв'язок із бухгалтерськими програмами на рівні баз даних, оперативна підтримка з боку розробників програмного продукту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Огляд законодавчих змін в аудиторській діяльності під час війни. URL: https://buh.ligazakon.net/analytics/215598_oglyad-zakonodavchikh-zmn-v-auditorsky-dyalnost-pd-chas-vyni (дата звернення: 22.01.2024).
2. Факультет податкової справи, обліку та аудиту: URL: <https://dpu.edu.ua/index.php> (дата звернення: 22.01.2024).
3. ПЕРЕДОВІ РІШЕННЯ ДЛЯ ЗВІТНОСТІ, АУДИТУ, АНАЛІТИКИ. URL: <https://caseware.com> (дата звернення: 22.01.2024).
4. Офіційний веб-сайт Аудиторської палати України. URL: <https://www.apu.com.ua> (дата звернення: 22.01.2024).
5. Дерев'яно С. І. Аудит : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 380 с.
6. Голячук Н. В., Василіук В. В. Інформаційне забезпечення аудиторської діяльності. *Економічний форум*. 2017. № 2. С. 343–348.
7. Проблеми та перспективи автоматизації аудиту в Україні. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/16943/1/55.pdf> (дата звернення: 24.01.2024).
8. Gartner URL: <https://www.gartner.com> (дата звернення: 28.02.2024).
9. FinancesOnline URL: <https://financesonline.com> (дата звернення: 28.02.2024).
10. Trustpilot URL: <https://www.trustpilot.com> (дата звернення: 28.02.2024).
11. Capterra URL: <https://www.capterra.com> (дата звернення: 28.02.2024).

REFERENCES:

1. Ohliad zakonodavchikh zmin v audytorskii diialnosti pid chas viiny [Overview of legislative changes in audit activities during the war]. Available at: https://buh.ligazakon.net/analytics/215598_oglyad-zakonodavchikh-zmn-v-auditorsky-dyalnost-pd-chas-vyni (accessed on January 21, 2024)
2. Available at: https://buh.ligazakon.net/analytics/215598_oglyad-zakonodavchikh-zmn-v-auditorsky-dyalnost-pd-chas-vyni (accessed 22.01.2024) (in Ukrainian)
3. Fakultet podatkovoi spravy, obliku ta audytu [Faculty of taxation, accounting and audit]: Available at: <https://dpu.edu.ua/index.php> (accessed on January 22, 2024) (in Ukrainian)
4. PEREDОВІ РІШЕННЯ ДЛЯ ЗВІТНОСТІ, АУДИТУ, АНАЛІТИКИ [ADVANCED SOLUTIONS FOR REPORTING, AUDIT, ANALYTICS]: Available at: <https://caseware.com> (accessed on January 22, 2024).
5. Ofitsiyni veb-sait Audytorskoi palaty Ukrainy [Official website of the Audit Chamber of Ukraine]. Available at: <https://www.apu.com.ua> (accessed on January 22, 2024) (in Ukrainian)
6. S. I. Derevyanko (2016) Audyt [Audit]. Navchalnyi posibnyk[study guide]. Kyiv: Center for Educational Literature 380 p.
7. Golyachuk N. V., Vasylyuk V. V. (2017) Informatsiine zabezpechennia audytorskoi diialnosti [Information support of audit activities]. *Ekonomichniy forum – Economic forum*, no. 2, pp. 343–348.
8. Problemy ta perspektyvy avtomatyzatsii audytu v Ukraini [problems and prospects of audit automation in Ukraine]. Available at: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/16943/1/55.pdf> (accessed on 24.01.2024).
9. Gartner URL: <https://www.gartner.com> (accessed 02/28/2024).
10. Finances Online URL: <https://financesonline.com> (accessed February 28, 2024).
11. Trustpilot Available at: <https://www.trustpilot.com> (accessed February 28, 2024).
12. Capterra Available at: <https://www.capterra.com> (accessed February 28, 2024)